

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, c.11/2-4, 1955 Ankara, 2317-244
 Dergi / Kitap
 Kütüphanede Mevcuttur

220902 - Yüreğir

BAYINDIR, PEÇENEK VE YÜREĞİRLER

Dr. FARUK SÜMER

Yirmi dört Oğuz boyundan yirmi bir teşekküle ait tetkiklerimizi, bundan önce muhtelif makaleler halinde neşretmiştik. Burada geri kalan, başlıkta adları yazılı, üç boydan bahsedilecektir. Bu suretle Oğuz kabîlelerine ait çalışmalarımızın ilk kısmı sona ermiş bulunuyor.

I.

BAYINDIR

Bayındır boyundan diğer Oğuz teşekkülleri gibi ilk önce eserini XI. asrın ikinci yarısında yazmış olan Kâşgarlı Mahmud bahsetmiş ve bu kabîlenin hayvanlarına vurduğu damganın şeklini de vermiştir ki,¹ bu damga asırlar boyunca hemen hiç değişikliğe maruz kalmamıştır.

Kitabını XIII. asrın ilk yıllarında telif eden Fahrüddin Mübârekşah'ın Türk kavimleriyle Oğuz boylarından yarıdan fazlasının mevcut bulunduğu listesinde de bu kabîlenin adı geçmektedir.²

Reşidüddin herkesçe bilinen meşhur eserinin Oğuz ensabına ait kısmında Bayındır boyunu Üçoklar'ın birinci teşekkülü olarak yazmış ve bu kabîle adının mânasını: "*daima nimetli olan*" suretinde izah etmiştir.³ Mezkûr müellif yine aynı yerde bu kabîlenin damgasının şeklini de göstermiş, *ülüş*'ünü yani koyun etinden aldığı hissenin yerini (*sol dirsekten parmak ucuna kadar*) bildirmiş ve nihayet *Becene* (Peçenek), *Çavuldur* (Çavundur) ve *Çepni* boylarıyla müşterek olan *ongun* yani totem kuşunun *sungur* olduğunu söylemiştir.⁴

¹ *Divan-u lûgat it-Türk*, nşr. Kilisli Rifat, İstanbul, 1333, I, s. 56; türkçe tercümesi Besim Atalay, İstanbul, 1939, I, s. 56.

² *Tarih-i Fahrüddin Mübârekşah*, nşr. E. Denison Ross, London, 1922, s. 47.

³ Reşidüddin'in gerek Berezin neşrinde ve gerek bazı yazmalarında (meselâ Topkapı Sarayı, Revan Köşkü Kütüphanesi, Nr. 1518, yaprak 13a)

Bayındır şeklinde izah edilmişse de bunun asıl nüshada aynı müellifin eserindeki *Türklerin tarihi ve Oğuz'un cihangirliğinin hikâyesi* kısmında: *بایندور یعنی همیشه نعمت دار باشد* (Topkapı Sarayı, Hazine Ktp., nr. 1653, yp. 385a) suretinde yazıldığı gibi olacaktır. Nitekim kitabındaki Oğuz ensabına ait kısmı aynen Reşidüddin'den almış olan Yazıcıoğlu Ali Efendi, bu izahı "*hemîşe bay ve nimelli ola*" tarzında tercüme etmiştir (*Tevârih-i âl-i Selçuk*, Topkapı Sarayı, Revan, nr. 1390, s. 23). Keza Oğuz Han ve evlâdına ait hususlarda, Yazıcıoğlu gibi, Reşidüddin'e bağlanmış olan Ebül Gazi: *Bayındurnung mânası nimelli timak bolur*" demektedir (Şecere-i Terâkime, T.D.K., İstanbul, 1937, yp. 25b; Şecere-i Türk, nşr. Baron Desmaysons, Petersburg, 1871, s. 28).

⁴ Nr. 1518, yap. 13a; nşr. Berezin, s. 34.